

BOUWSTENEN VOOR NIEUWE VOEDSEL- EN LANDBOUWTHEMA'S IN OMGEVINGSBELEID

Handreiking voor gemeenten in Noord-Holland in het kader van de provinciale Voedselvisie

Versie 20 december 2022

Contact: Daniëlle Lieuwen, Madou van Borre, Jacqueline Verwindt, provincie Noord-Holland

AANLEIDING EN DOEL HANDREIKING

De provincie Noord-Holland streeft naar een schone en veilige productie van gezond, betaalbaar en smaakvol voedsel voor iedereen. Een voedselsysteem met gezonde verdienmodellen voor de ondernemers, maar wat ook goed is voor het klimaat, de bodem, het milieu en dierenwelzijn. De Voedselvisie van provincie Noord-Holland schetst deze provinciale ambities voor voedsel- en landbouwbeleid wat betreft voedsel- en grondgerelateerde landbouw¹. Hierbij ligt de focus van de Voedselvisie op regeneratieve landbouw, kringlooplandbouw en korte ketens.

In relatie met voedsel en landbouw staan gemeenten voor veel opgaven. Te denken valt aan nieuw beleid, zoals voor klimaat, energie en biodiversiteit. Tegelijkertijd wordt er voorgesorteerd op de Omgevingswet, die aan gemeenten en provincie na inwerkingtreding (streefdatum 01-07-2023) nieuwe handvatten geeft voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en omgevingskwaliteit.

In deze handreiking worden de nieuwe vooruitstrevende landbouw- en voedselthema's uit de provinciale Voedselvisie in verband gebracht met mogelijkheden van de nieuwe Omgevingswet. Gemeenten zijn in de Omgevingswet het bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning via het omgevingsplan. Het idee achter de Omgevingswet is dat de beleidskeuzes vanuit de gemeente komen. Samen met twaalf gemeenten is deze handreiking tot stand gekomen die gemeenten daarom zelf kunnen benutten. De handreiking moet kennisondersteunend en inspirerend zijn voor gemeenten. Daarbij blijft het natuurlijk van belang dat beleidsvoorwaarden altijd zorgvuldig moeten worden afgewogen ten opzichte van te behalen beleidsdoelen en de mogelijkheden van agrarische ondernemers om daaraan te kunnen voldoen (haalbaarheid). Daarnaast kan

¹ Naast de provinciale Voedselvisie is het landbouwbeleid ook opgenomen in de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023. Voor ruimtelijke aspecten is de Omgevingsverordening NH2020 het kader. Na de invoering van de Omgevingswet is Omgevingsverordening NH2022 het nieuwe kader.

de handreiking in gesprekken tussen gemeenten en provincie aanleiding zijn tot aanpassing of het vernieuwen van beleid en regelgeving.

Meer informatie over de Voedselvisie van provincie Noord-Holland is te vinden op [Voedselvisie - Provincie Noord-Holland & https://www.boerenbusinessinbalans.nl/](https://www.boerenbusinessinbalans.nl/).

OPZET, LEESWIJZER

Afbakening

Voor de hierna genoemde thema's is het vertrekpunt:

- **Thema's Voedselvisie.** Deze handreiking is beperkt tot de thema's van de provinciale Voedselvisie en is uitgebreid met enkele begrippen die bij die thema's vaak terugkeren. Van belang is de nationale doorontwikkeling van de integrale set van kritische prestatie indicatoren kringlooplandbouw (KPI-k), om te kunnen sturen op doelniveau in plaats van op maatregelniveau (hoofdstuk 13).
- **Landbouw en Omgevingswet.** In deze handreiking ligt de nadruk op het verbinden van landbouwopgaven met opgaves van de fysieke leefomgeving van Omgevingswet ('ruimte en milieu').
- **Bedrijfsmatige landbouw.** De Voedselvisie en dus deze handreiking gaat over de bedrijfsmatige landbouw. Ook de Omgevingsverordening benoemt de mogelijkheden voor de bedrijfsmatige landbouw.
- **Landelijk gebied.** De nadruk ligt hier op sturing van ontwikkelingen in het buitengebied. De thema's zijn mede inspiratie voor het bepalen welke activiteiten er in het landelijk gebied plaatsvinden, om daarmee het landelijk gebied vitaal en duurzaam te houden. Bij bedrijfsactiviteiten die géén link met het landschap hebben bijvoorbeeld teelt onder licht, op water of vertical farming kan aan vestigingsbeleid op bedrijfsterreinen gedacht worden.
- **Overig beleid.** Waar nodig wordt het verband gelegd met andere aanhakende beleidsterreinen en/of wet- en regelgeving zoals stikstofbeleid en biodiversiteit.

Aan de hand van vier vragen, werken we elk nieuw thema dat volgt uit de Voedselvisie, verder uit:

- a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?
- b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

Hoe kan de gemeente het oppakken:

- c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema binnen de omgevingsvisie?
- d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Extra bijlage

-bijlage 1. Stappen bij nieuw initiatief

Thema's:

Inhoud

1. VOEDSELSYSTEEM	5
2. REGENERATIEVE LANDBOUW.....	7
3. KRINGLOOPLANDBOUW OF CIRCULAIRE LANDBOUW	9
4. NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW.....	11
5. BIOLOGISCHE LANDBOUW	14
6. STROKENTEELT	16
7. AGROFORESTRY	17
VOORBEELD AGROFORESTRY	19
8. SMART FARMING.....	22
9. KORTE KETEN EN KETENSAMENWERKING	24
10. GEBIEDSSAMENWERKINGEN EN GEBIEDSCOÖPERATIES	26
VOORBEELD GEBIEDSCOÖPERATIE: HERENBOEREN	28
11. MULTIFUNCTIONELE OF VERBREDE LANDBOUW	30
12. STADSLANDBOUW.....	32
VOORBEELD PLUKTUINZELFOOGSTTUIN.....	34
13. KRITISCHE PRESTATIE INDICATOREN KRINGLOOPLANDBOUW (KPI-k).....	36
BIJLAGE 1: STAPPEN BIJ NIEUW INITIATIEF.....	38

1. VOEDSELSYSTEEM

In het nieuwe denken over landbouw zoal in de Voedselvisie, worden nieuwe thema's gebruikt. Deze thema's zijn soms abstract. Met deze handreiking wordt er geprobeerd de thema's concreter te maken. De thema's kunnen namelijk gebruikt worden op het niveau van de gemeentelijke omgevingsvisie als het gaat om nieuwe benaderingen van landbouw. Hier: 'voedselsysteem'.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie gebruikt een nieuw woord om anders te kijken naar de toekomst van landbouw en voedsel, namelijk:

Voedselsysteem: *het voedselsysteem als het geheel van mensen, instituties, activiteiten, processen en infrastructuur dat betrekking heeft op de productie en consumptie van voedsel voor de bevolking in een gebied. We bezien het voedselsysteem vanuit verschillende niveaus: lokaal, nationaal, Europees en internationaal. Dat doen wij, omdat we in Noord-Holland ook veel voedsel uit het buitenland consumeren, meer dan we denken (Voedselvisie Provincie Noord-Holland 2020-2030, p.30).*

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De Voedselvisie onderstreept met het thema voedselsysteem dat het nodig is om verder te kijken dan de woorden 'landbouw' of 'de agrarische bedrijfsvoering'. Dit is nodig, om te kunnen komen tot nieuwe antwoorden op vraagstukken die te maken hebben met klimaat, biodiversiteit en gezondheid. In ruimtelijke plannen wordt vaak de term landbouw gebruikt. Het nieuwe denken richt zich in de Voedselvisie op de vraag welk voedsel lokaal geteeld kan of moet worden, en hoe dit lokaal of regionaal wordt afgezet, Europees of juist mondiaal. Door het gebruiken van voedselsysteem als term kunnen deze vragen beter worden geagendeerd. Daartegenover gaat de term voedselsysteem niet over bollenteelt, sierteelt of grondstoffenteelt.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Bij het opstellen van een omgevingsvisie is er de keuze voor nieuwe inspanningen voor grondgebondenheid van landbouw en voor aanscherping van beter samenspel met het natuurlijke systeem en de gezondheid door voedsel. Het thema 'voedselsysteem' en haar omschrijving (zie bij a) biedt dan de mogelijkheid om de verschillende rollen van c.q. beleidswensen voor landbouwbedrijven voor voedsel na te gaan. Daarnaast hebben landbouwbedrijven ook andere rollen in niet-voedsel productie en in zorg voor kwaliteiten van het platteland. De Omgevingswet biedt de opening te kijken naar welk bedrijfssysteem de gewenste kwaliteit voor de fysieke leefomgeving brengt.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

De gemeentelijke omgevingsvisie kan leiden tot normen en beleidsregels in het omgevingsplan als voorwaarde voor planinitiatieven c.q. planontwikkelingen van ondernemers en/of burgers en samenwerkingen (voor dit laatste zie hoofdstuk 9 en 10).

- 1) In voorliggend document wordt de nadruk gelegd op het opnemen van normen, afgeleid uit het thema. Dit heeft de voorkeur. Een alternatief is een begrip zoals kringlooplandbouw toe te voegen (zie hoofdstuk 3 voor definitie kringlooplandbouw). In de VNG staalkaart komt dit terug. VNG: *“In de staalkaart Buitengebied staan voorbeeldregels over onder andere veehouderijen, agrarische nevenactiviteiten en veel voorkomende initiatieven, zoals...: <https://vng.nl/artikelen/staalkaarten-omgevingsplan> <https://vng.nl/sites/default/files/2021-07/staalkaart-buitengebied.pdf>”*

Noot. *Uit de reactieronde bleek dat niet alle thema's uit de Voedselvisie terugkomen, zoals eiwittransitie (en de stimuleringsprojecten hierin). Er is geselecteerd op die thema's die een relatie hebben met provinciaal en gemeentelijke omgevingsbeleid. Dit neemt niet weg dat andere thema's ook een relatie kunnen hebben; in een vervolg krijgt dit aandacht (suggesties welkom).*

2. REGENERATIEVE LANDBOUW

In het nieuwe denken over landbouw en in de Voedselvisie worden nieuwe thema's gebruikt. Deze thema's zijn soms abstract. Met deze handreiking wordt er geprobeerd de thema's concreter te maken. De thema's kunnen namelijk gebruikt worden op het niveau van de gemeentelijke omgevingsvisie als het gaat om nieuwe benaderingen van landbouw. Hier: 'regeneratieve landbouw'.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie gebruikt regeneratieve landbouw als een verzamelterm die wordt gebruikt als paraplu voor nieuwe visies op -vooral- grondgebonden landbouw. Regeneratieve landbouw wordt in de Voedselvisie als volgt omschreven:

***Regeneratieve landbouw** is een verzamelterm voor een manier van voedsel produceren die niet tegen maar vóór de natuur werkt. Hieronder vallen o.a. de natuurinclusieve landbouw*, biologische landbouw*, agroforestry of agro-ecologie.*

Voor boeren speelt het ecosysteem een belangrijke rol in het gezond houden van de bodem en een gezond ecosysteem draagt bij aan de weerbaarheid van (agro)ecosystemen tegen klimaatextremen en ziekten en plagen. Daarnaast zorgen ecosystemen voor maatschappelijke diensten, zoals schone lucht, schoon water, klimaatregulatie en het reguleren van water-, koolstof- en nutriëntenkringlopen. (Voedselvisie Provincie Noord-Holland 2020-2030, p.30).

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De Voedselvisie onderstreept met het thema regeneratieve landbouw dat het nodig is om ruimte te bieden aan allerlei denkbeelden en innovaties door en voor agrarische bedrijven. De term is een mooie paraplu voor creatief ondernemen in de richting van herstel van het natuurlijk systeem. Het is nodig goed te luisteren naar de lokale denkbeelden en kracht van bedrijven hoe in deze richting te werken. Elk thema dat onder regeneratieve landbouw valt, wordt hierna apart besproken. De kern van alle thema's onder regeneratieve landbouw is een nieuw of hersteld samenspel met het natuurlijke systeem.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Bij het opstellen van een omgevingsvisie is er de keuze voor nieuwe inspanningen voor grondgebondenheid van landbouw en voor aanscherping van beter samenspel met het natuurlijke systeem en de gezondheid door voedsel. Dit kan door termen als natuurinclusief te introduceren: zie hoofdstuk 4. Van belang én nieuw voor 'ruimtelijke ordening'- is dat

provincie, rijk en EU de nieuwe doelen mede willen bereiken door (nieuwe) samenwerkingen (gebied, keten). Hierbij vereist het koppelen van initiatieven een andere aanpak bij de toets van planontwikkelingen.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

De gemeentelijke omgevingsvisie kan leiden tot normen en beleidsregels in het omgevingsplan als voorwaarde voor planinitiatieven c.q. planontwikkelingen van ondernemers en/of burgers en samenwerkingen (voor dit laatste zie hoofdstuk 9 en 10).

3. KRINGLOOPLANDBOUW OF CIRCULAIRE LANDBOUW

De rijksoverheid verwoordt met de term kringlooplandbouw de gewenste transitie van de landbouw. Circulair wordt vooral gebruikt als circulaire (voedsel)economie.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie omschrijft kringlooplandbouw als volgt:

Kringlooplandbouw: *Het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen, zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt. Kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zijn op een zo laag mogelijk – lokaal, nationaal of internationaal – schaalniveau gesloten. Daarbij wordt rekening gehouden met dierenwelzijn (Voedselvisie Provincie Noord-Holland 2020-2030, p.29).*

Kringlooplandbouw is door de rijksoverheid als de landelijke landbouwopgave uitgedragen in de “Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden”: *“Bij kringlooplandbouw komt zo min mogelijk afval vrij, is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk en worden grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen benut”* (citaat website rvo). In afbeelding als volgt weergegeven:

Afb. bron: rvo

b. Wat wil de provincie met het thema kringlooplandbouw bereiken in de Voedselvisie?

De provincie beoogt landbouw waarbij op een zo lokaal mogelijk niveau de kringloop (input/output) wordt gesloten. Dit gaat over kringlopen in relatie tot voer, mest, grond, reststromen, bijproducten en voortgezet gebruik² die aansluiten bij de Noord-Hollandse kenmerken van bedrijfsvoering³ en gebiedskwaliteiten⁴.

² https://lap3.nl/publish/pages/138148/leidraad_afvalstof_en_product_januari_2021.pdf

³ Voor meer informatie kenmerken bedrijfsvoering Noord-Holland: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Land_en_tuinbouw_visserij/Kracht_van_de_Keten/infographic_Kracht_van_de_Keten_Land_en_tuinbouw_visserij.pdf

⁴ Voor meer informatie kenmerken gebiedskwaliteiten Noord-Holland:

<https://leidraadlc.noord-holland.nl/wp-content/uploads/2017/12/Landschapstypen.pdf>

De provincie ondersteunt de uitwerking van kringlooplandbouw naar een provinciale en lokale invulling. Daarom heeft de provincie in de Voedselvisie toegevoegd 'op een zo'n laag mogelijk schaalniveau'. De uitwerking ziet de provincie onder meer door medewerking aan de zogenoemde kritische prestatie indicatoren kringlooplandbouw (KPI-k). Met KPI-k's wordt inzichtelijk hoe de agrariër bijdraagt aan bijvoorbeeld kringlooplandbouw, biodiversiteit, duurzaamheid. Deze indicatoren haken verder voor de landbouwbedrijven aan bij de vereiste 'eco-maatregelen' uit het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). Zie voor meer informatie ook hoofdstuk 12 over de KPI-k's.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Het opnemen van de kringlooplandbouwdoelen, bijvoorbeeld via eigen criteria of via KPI-k's (zie hoofdstuk 13 voor meer uitleg over KPI-k) kan een beleidsvoorwaarde zijn voor medewerking aan planinitiatieven c.q. planontwikkelingen van ondernemers en/of burgers (vergelijkbaar met criteria als grondgebonden of volwaardigheid) en/of samenwerkingen.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Het voldoen aan criteria van kringlooplandbouw kan in normen en beleidsregels van het omgevingsplan worden vastgesteld. En kan zo een beleidsvoorwaarde zijn voor afweging aan planinitiatieven c.q. planontwikkelingen van ondernemers en/of burgers (vergelijkbaar met criteria als grondgebonden of volwaardigheid). De ervaring leert dat criteria toepasbaar en handhaafbaar moeten zijn. Tijdig overleg over de wijze van handhaving (Omgevingsdienst) en wellicht monitoring is aan te bevelen. Verder is de integrale set van KPI-k een (landelijk) gegeven, maar op gebiedsniveau kan gekeken worden naar streef- en drempelwaarden en de specifieke opgaven op gebiedsniveau.

Meer info

- [Wat is kringlooplandbouw? - Boer & Business in Balans \(boerenbusinessinbalans.nl\)](https://www.boerenbusinessinbalans.nl)

- <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-natuur-en-voedselkwaliteit/visie-lnv>

4. NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW

Natuurinclusieve landbouw verwijst vooral naar verweving van natuur in de grondgebonden bedrijfsvoering en gaat daarmee niet over teelt in kassen. Het accent is biodiversiteit. Binnen de kringlooplandbouw kan 'natuurinclusiviteit' een specifieke teelttechnische toepassing zijn.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie omschrijft natuurinclusieve landbouw als volgt: **Natuurinclusieve landbouw:** Een ecologisch houdbare vorm van voedselproductie. Het maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft (het 'natuurlijk kapitaal'), versterkt de biodiversiteit op en rond het boerenland en belast de natuur zo min mogelijk (minimaal niveau 2 WUR/Louis Bolk pag. 30/31) (Voedselvisie Provincie Noord-Holland 2020-2030, p.29). De afbeelding op de volgende pagina toont de verschillen van de niveaus 0 t/m 3.

b. Wat wil de provincie met het thema natuurinclusieve landbouw bereiken in de Voedselvisie?

De niveaus van natuurinclusiviteit (zie afbeelding) laten zien dat niveau 0 en niveau 1 aansluiten bij de structuur van natuurbeloning van aparte natuurgedeelten⁵. De provincie wil met de inzet op niveau 2 uitdrukken dat natuurinclusieve bedrijfsvoering met name innovaties zoekt die gericht zijn op een bodemecologische insteek (bodem, water biodiversiteit). In Noord-Holland is natuurinclusiviteit vooral van betekenis bij instandhouding of herstel van bodemecologie, water, landschap en biodiversiteit. Daarbij heeft biologische landbouw per definitie bodemecologie als vertrekpunt en sluit dus aan bij niveau 2. Verder sluit natuurinclusieve landbouw aan bij de doelen van biodiversiteit en vaak ook bij die van Bijzonder Provinciaal Landschap. Natuurinclusief kan werken met aanplant van bomen en struiken: zie hiervoor ook hoofdstuk 7 over 'agroforestry'. Voor agrariërs is afstemming met de GLB-maatregelen van belang (zoals eisen aandeel natuur).

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

De aanbeveling is om natuurinclusieve landbouw te zien als een belangrijke ingang voor inpassing van natuur in voedselproductie, met name voor (herstel van) bodemecologie als basis. De invulling van natuurinclusieve landbouw op niveau 0 en 1 sluit aan bij al bestaande provinciale en gemeentelijke beleidsuitvoering⁶ van agrarisch natuurbeheer. Het voldoen

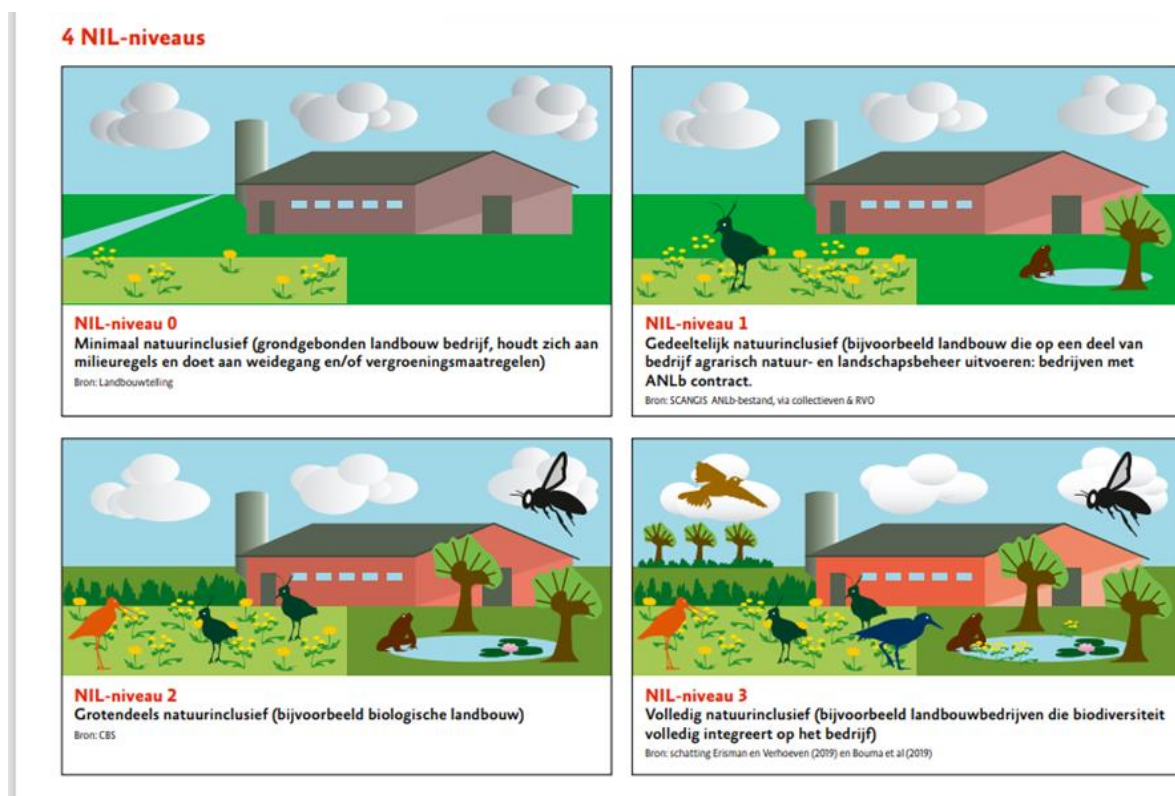
⁵ De provincie werkt via het Natuurbeleidsplan en via het Natuurbeheerplan aan natuurbeloning voor grondgebruikers. De agrarische pakketten lopen via ANIb. Voor meer info: <https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurbeheer>.

⁶ Gemeenten dragen bij aan agrarisch natuurbeheer via de gebruiksregels en 'aanlegvergunningen' in bestemmingsplannen, en via eigen stimuleringsmaatregelen voor nieuwe erf- en landschapsbeplanting en beheer ervan.

aan criteria van natuurinclusieve landbouwniveau 2 kan een beleidsvoorwaarde zijn voor medewerking aan planontwikkelingen van ondernemers en/of burgers (vergelijkbaar met criteria als grondgebonden of volwaardigheid) en/of samenwerkingen.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Het voldoen aan criteria van natuurinclusieve landbouw kan in normen en beleidsregels van het omgevingsplan worden vastgesteld. En kan zo een beleidsvoorwaarde zijn voor medewerking aan planinitiatieven c.q. planontwikkelingen van ondernemers en/of burgers (vergelijkbaar met criteria als grondgebonden of volwaardigheid) en/of samenwerkingen. De ervaring leert dat criteria toepasbaar en handhaafbaar moeten zijn. Tijdig overleg over de wijze van handhaving (Omgevingsdienst) en wellicht monitoring is aan te bevelen. Om gebiedskwaliteiten te bereiken zijn samenwerkingen in grondgebruik wellicht van belang, bijvoorbeeld om inpasbare natuurdoelen voor elk bedrijf te bereiken. Een oud voorbeeld zijn afspraken via een omgevingsvergunning hoe in weidevogelgebieden door samenwerking de benodigde maisteelt kan worden gecombineerd met behoud van de belangrijkste weidevogelgronden.

Bron: Louis Bolk, pag. 30/31

Meer info

- Score zorgvuldige veehouderij (voorbeeld)

Gemeente Helmond, in verlengde provinciaal beleid, stelde regels vast over 'zorgvuldige veehouderij'. Dit is vastgesteld als buitengebied dekkend 'parapluplan zorgvuldige veehouderij', 2019. Dat is:

2.18 Zorgvuldige veehouderij

Veehouderij die door het treffen van maatregelen onder andere gericht op landschap, het verder sluiten van kringlopen op lokaal niveau, emissiebeperking en gezondheid voor mens en dier, ruimtelijk en maatschappelijk optimaal is ingepast in zijn omgeving.

https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0794.0000BP170159-2000/r_NL.IMRO.0794.0000BP170159-2000.html

-Natuurinclusief bouwen vaak in bestemmingsplannen (voorbeeld)

"In het bestemmingsplan 'Buurtschap Crailo' van de gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Laren is in [artikel 20.6 van de planregels een algemene bouwregel](#) opgenomen die verplicht tot het natuurinclusief bouwen van gebouwen. Wanneer dan sprake is van voldoende maatregelen in het kader van natuurinclusief bouwen, volgt uit de toelichting in de bijbehorende beleidsregel '[Natuurinclusief bouwen en inrichten](#)'. Verder werken momenteel verschillende gemeenten aan een concept om een puntensysteem voor natuurinclusief bouwen op te nemen in bestemmingsplannen. De gemeente Arnhem heeft het met [een puntensysteem in Beleidsregels](#) mogelijk willen maken om bij nieuwe bestemmingsplannen natuurinclusief bouwen zelfs verplicht te stellen. Gemeenten hebben dus de mogelijkheid om vereisten te stellen, maar niet elke gemeente maakt hier tot nu toe gebruik van."- Citaat Blog Annick van Harten, Catch Legal te Amsterdam, 7 okt 2021

https://www.catchlegal.nl/hoe-we-natuurinclusief-bouwen-vandaag-nog-kunnen-regelen_/

5. BIOLOGISCHE LANDBOUW

Biologische landbouw is een wettelijk beschermd en gecontroleerd productiesysteem. De producten zijn herkenbaar gelabeld als 'biologisch'.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie omschrijft biologische landbouw als volgt: **Biologische landbouw:** *Een landbouwvorm die nadrukkelijk rekening houdt met milieueffecten en dierenwelzijn. De biologische landbouw gebruikt geen chemische synthetische bestrijdingsmiddelen, kunstmest en genetisch gemodificeerde organismen. Dieren krijgen meer ruimte en kunnen hun natuurlijk gedrag vertonen (Voedselvisie Provincie Noord-Holland 2020-2030, p.28).* De kern is dat de term 'biologisch' wettelijk beschermd is. Een voedingsproduct mag uitsluitend biologisch worden genoemd als het voldoet aan de Europese regelgeving, zoals opgenomen in Nederlandse wetgeving. In Nederland controleert Skal Biocontrole of de productie biologisch is. Het is daarmee het enige bedrijfssysteem dat als geheel een keurmerk heeft. Het logo hiervan is te herkennen aan een groen blaadje met de tekst 'bio'. Andere keurmerken gaan over onderdelen van het productieproces. Biologische landbouw kan vanwege deze unieke positie in wetgeving worden opgenomen in publieke en private overeenkomsten zoals ammoniakregels, pacht, GIB of bestemmingsplan.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De biologische landbouw wordt gezien als een productiesysteem dat een goede invulling kan zijn voor het overall thema regeneratieve landbouw, of van de overige thema's zoals natuurinclusief, korte ketens of agroforestry. Biologische landbouw voldoet aan niveau 2 van natuurinclusieve landbouw vanwege gerichtheid op bodemecologie (bodem, water, biodiversiteit). De Voedselvisie steunt in algemene zin de ontwikkeling van biologische landbouw in Noord-Holland.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Omdat biologische landbouw als productiesysteem al wettelijk is verankerd, is het voor gemeenten eenvoudiger om een beleidsmatige en juridische afweging te maken voor opname in haar omgevingsvisie. De gemeente hoeft niet elk onderdeel te toetsen en handhaven, het opvragen van het SKAL certificaat voldoet, omdat biologisch in haar geheel een milieugetoetst bedrijfssysteem is. Daarom heeft een biologisch bedrijf een uitzonderingspositie in ammoniakregels. Ook het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB-NSP) geeft biologisch een aparte positie (eco-regelingenbeloning). Ook in pacht is specifieke uitgifte voor biologische landbouw toegestaan. Dat biedt mogelijkheden voor gemeenten om grond (tijdelijk) in gebruik voor biologische landbouw te geven aan SKAL

gecertificeerde bedrijven of in omschakeling zijnde bedrijven. Bij omschakeling moet er rekening gehouden worden met een omschakelperiode van minimaal 2 jaar. Het is van belang dat gemeenten hier echt rekening mee houden met dat voor een agrariër omschakelen naar biologische landbouw doorgaans een heel omschakeltraject vergt met veel investeringen.

NB: andere keurmerken zijn gericht op een onderdeel van de productie zoals Beter Leven, scharrel, milieukeur, 'erkend streekproduct', fair trade, of Beschermd Oorsprongsbenaming. Omgekeerd: biologisch is buiten het bedrijfssysteem niet compleet als het gaat om fair trade, true price, klimaat, plastic e.d. Ook daar is winst te behalen.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Een biologische bedrijfsvoering mag en kan worden vastgesteld in normen en beleidsregels van het omgevingsplan en kan zo een voorwaarde zijn bij toetsing en handhaving van een initiatief. De ervaring leert dat criteria toepasbaar en handhaafbaar moeten zijn. Tijdig overleg over de wijze van handhaving (Omgevingsdienst) en wellicht monitoring is aan te bevelen.

Meer info

- IPO, 2004, Ruimte voor biologische landbouw; Onderzoek naar stimulerende beleidsinstrumenten in r.o. Redactie: H. Wieringa
<https://edepot.wur.nl/115387>

6. STROKENTEELT

Strokenteelt (of combinatieteelt) gaat over het telen van gewassen in stroken voor ecologische voordelen. Soms ook met vaste stroken opgaande beplanting.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

Strokenteelt is de teelt van vollegronds akkerbouw- en tuinbouwgewassen in parallelle, smalle stroken (de breedte van machinale bewerking) om zo de voordelen van insecten en bodemecologie te benutten voor de gezondheid van de gewassen. Strokenteelt ondervangt de nadelen van kwetsbaarheid (ziektedruk) van grote oppervlakten met mono-teelten. Strokenteelt stond in jaren '70 al bekend als combinatieteelt. Ook op het niveau van moestuinen wordt combinatieteelt benut zoals wortels/uien.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

Strokenteelt wordt gezien als een teeltsysteem dat een goede invulling kan zijn voor het overall thema regeneratieve landbouw, zoals agroforestry of biologische landbouw. Strokenteelt is één van de vormen van een agro ecologische benadering van landbouw: deze benadering is met het begrip regeneratieve landbouw in de Voedselvisie als gewenste richting voor de toekomst van de landbouw opgenomen.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Strokenteelt vereist als een vorm van vruchtwisseling of indeling van jaarlijks oogstbare gewassen geen beleidskeuzes. Als strokenteelt ingevuld wordt met vaste stroken opgaande beplanting dan valt dit samen met beleidskeuzes voor aanleg van boomgaarden, blijvende teelten, windsingels en/of landschapselementen. Deze beleidskeuzes sluiten aldus aan bij de natuur- en landschapsdoelstellingen van een gebied. Zie ook: agroforestry, hoofdstuk 7.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Akkerbouwmatige of tuinbouwmatige strokenteelt behoeft geen gemeentelijke afweging. Bij aanleg opgaande beplanting of blijvende teelten is het van belang afstemming te vinden van het initiatief met de natuur- en landschapsdoelen (bijvoorbeeld vanuit BPL kernkwaliteiten weidevogels).

Meer info

-Strokenteelt geeft veerkracht, Ekoland, 2020-02-01, Maria van Boxtel & Geertje Schlaman

-Wageningen Universiteit <https://www.wur.nl/nl/project/Strokenteelt.htm>

7. AGROFORESTRY

Agroforestry is de Engelse term voor verweving van opgaande beplanting ('bomen en struiken') in de grondgebonden bedrijfsvoering, ter versterking van het ecosysteem. Het kan onderdeel zijn van natuurinclusieve of kringlooplandbouw.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie omschrijft agroforestry als volgt:

***Agroforestry** is een dynamisch en ecologisch verantwoord systeem van beheer van natuurlijke hulpbronnen. Door de integratie van bomen in de bedrijfsvoering van boerenbedrijven en in landbouwgebieden draagt het bij aan de verbetering van economische, milieu- en sociale baten door uitbreiding en verduurzaming van de productie (ICRAF, 2008 & Voedselvisie Provincie Noord-Holland 2020-2030, p.28). Bij concrete vormen van agroforestry is te denken aan boomgaarden fruit of noten, windsingels, trekheesters, snelgroeïende houtteelt, knabbelhagen of voederbomen, voedselbos mits (onderdeel van de) agrarische bedrijfsvoeringen combinatieteelt in welk geval strokenteelt van opengrondteelt afgewisseld met bomen en/of struiken.*

b. Wat wil de provincie met thema agroforestry bereiken in de Voedselvisie?

Agroforestry wordt gezien als een productiesysteem dat een goede invulling kan zijn voor het overall thema regeneratieve landbouw, of van de overige thema's zoals natuurinclusief, strokenteelt of korte ketens. Wanneer initiatieven liggen in gebieden die zijn aangeduid als Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL), dan zal de aanplant de gebiedswaarden (kernkwaliteiten) van het betreffende gebied niet mogen aantasten. Opgaande beplanting is in Noord-Holland vanwege het belang openheid en/of weidevogel (kernkwaliteiten BPL) niet zonder meer overal gewenst. Agroforestry moet in Noord-Holland zorgvuldig worden afgewogen.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Opgaande beplanting van bomen en struiken biedt kans voor positief effect op de bodem-, water-, en biodiversiteit en de aantrekkelijkheid van het landschap. Agroforestry kan deze beleidsterreinen ondersteunen. Het is raadzaam de kans van agroforestry te koppelen aan de beoogde gebiedsdoelen. Van belang is dat de verwevenheid met de agrarische bedrijfsvoering, agrarische ondernemers een ingang biedt voor kringlooplandbouw, biodiversiteit en eco-maatregelen van het GLB.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Het omgevingsplan benoemt hoe (stelt regels waaraan activiteiten waaraan activiteiten moeten voldoen) en wijst aan waaraan de gebiedskwaliteiten en kansen zoals mede in de gemeentelijke omgevingsvisie zijn genoemd, moeten worden getoetst.

Meer info

-WUR: met te downloaden factsheets, o.a. regelgeving

<https://www.wur.nl/nl/project/5-vragen-over-Agroforestry-bomen-en-landbouw-op-een-perceel.htm>

- <https://www.noord->

[holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurbeleid/Beleidsprogrammas/Groen_Kapitaal](https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurbeleid/Beleidsprogrammas/Groen_Kapitaal)

-Brabant: *“Eigenlijk is agroforestry helemaal niet nieuw. Tot aan de Tweede Wereldoorlog was het in Nederland een gangbare teeltpraktijk, zoals te zien is aan de bekende populierenweiden en hoogstamboomgaarden. Bomen zorgden voor brandstof, bouwmetaal, gereedschap, voer en veekering. Veel boerderijen hadden een boomgaard waar vee onder liep en bij elke achterdeur stond wel een notenboom tegen de muggen.”*

<https://landbouwnoedseelbrabant.nl/landbouw+en+natuur/agroforestry+brabant/default.aspx>

-Er zijn diverse platforms. Op de Floriade Expo te Almere per 14 april 2022 toont het ‘UtopiaEiland’ de toekomst van agroforestry (en houtbouw).

VOORBEELD AGROFORESTRY: VOEDSELBOS

Het concept 'voedselbos' krijgt veel aandacht, ook in burgerinitiatieven. Het is een specifieke uitwerking van agroforestry.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

Wikipedia: 'Een voedselbos is een door mensen ontworpen productief ecosysteem naar het voorbeeld van een natuurlijk bos, met een hoge diversiteit aan meerjarige en/of houtige soorten, waarvan delen (vruchten, zaden, bladeren, stengels, wortels, ed.) voor de mens als voedsel dienen.' Verder staat er veel goede info op: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Voedselbos>. Een voedselbos heeft zodoende een zekere omvang nodig, waarover de meningen uiteenlopen. In kleine vorm wordt het wel een 'eetbare bostuin' genoemd. Een voedselbos is vaak verbonden met monoteelten (zoals zachtfruit) of is verweven als bosstrook in strokenteelt. Verbonden binnen een agrarische bedrijfsvoering kan de grond blijven meetellen als 'landbouw' voor mestrechten of EU betalingsrechten (rvo perceelsregistratie).

Terzijde. Een 'tiny forest' is een concept voor natuurbosjes in stedelijk gebied gericht op burgerbetrokkenheid. Wildplukken in een bos waar extra aandacht aan eetbare producten is gegeven, is ook wel bekend geworden als een 'smulbos'.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

Zie agroforestry, regeneratieve landbouw en kringlooplandbouw.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Vanuit natuurdoelen is de aanplant van houtige gewassen -ongeacht het doelsoms ongewenst vanwege landschappelijke openheid of behoud weidevogels e.d. of soms schaduwhinder.

Vanuit de agrarische bedrijfsvoering is er aandacht voor de bijdrage van houtige gewassen voor beschutting, beter microklimaat, ecologisch evenwicht naast gebruiksfuncties voor vee ('knabbelhaag') of voor producten (noten o.a.). Een voedselbos is als concept dus sowieso een inspiratiebron voor het omdenken van bedrijfssystemen richting ecosystemen.

Een voedselbos als een bebost en op productie gericht perceel kan zowel onderdeel zijn van een geheel van agrarische bedrijfsvoering als een apart, los staand initiatief. Bij een losstaand initiatief is er ruimtelijk weinig verschil met de wens een particulier bosje, bostuin of natuur (met welk doel en gebruik ook) aan te leggen.

De beleidskeuzes betreffen dus (1) de vragen waar 'bosjes' bijdragen aan het omgevingsbeleid (landschap, doelsoorten natuur, waterbeleid) en (2)

vervolgens of deze productieve bosjes verbonden moeten zijn met reële agrarische bedrijfsvoering of dat dit niet uitmaakt.

(Dit laatste is in bestemmingsdoeleinden verwoord als 'bestemd voor agrarisch gebruik als weiland' zónder koppeling met 'ten dienste van de agrarische bedrijfsvoering'. Juridisch is het dus mogelijk.)

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Voor beoordeling van een verzoek tot aanleg voedselbos is dus van belang: (1) gaat de aanvraag om een productiedoel of is er een ander (hoofd)doel, (2) is de aanvraag onderdeel van een agrarisch bedrijf of niet en is dat in het aanvraaggebied van belang, (3) sluit opgaande beplanting (vooral) aan bij de gewenste natuur-, landschap- en waterdoelen (zoals o.a. verwoord in BPL).

Als de vraag aan het loket is: 'Wanneer mag ik een voedselbos aanleggen?' Het buitengebied is bijna overal bedoeld voor volwaardige agrarische bedrijven. Agrarische bedrijven mogen een natuurbos, boomgaard, blijvende teelt of voedselbos aanleggen indien dit past bij de waarden van het landschap. Is openheid of broedgebied weidevogels bepalend dan zijn opgaande bomen hiermee strijdig. Ook (drink)waterbeleid of archeologische waarde op de gekozen plek zijn van belang. Wil je een voedselbos, dan zijn dit de twee hoofdvragen: bij agrarisch bedrijf én bijdragend aan lokale waarden zoals vastgelegd in het bestemmingsplan. Percelen met bestemming 'groen' of 'recreatie' kunnen ook een kans voor een voedselbos zijn.

Casus agroforestry Hensbroek, gemeente Koggenland

Initiatief: voedselbos van 2 ha als onderdeel van bestaand en bestemd biologisch dynamisch akkerbouwbedrijf van 30 hectare. Het voedselbos is onderdeel van de totale bedrijfsvoering.

Beleidsregels grondgebruik: weiland, akkerbouw en opengrondtuinbouw mogelijk voor agrarische bedrijven; dus niet voor 'hobby' >> dit past.

Waarden: openheid, boomgaarden en meerjarige opgaande beplanting daarom niet toegestaan >> maatwerk mogelijk?

Bebouwing: n.v.t.

Overige effecten: n.v.t. (archeologiewaarde i.v.m. diepte grondbewerking, leidingen e.d. nagegaan)

Afweging: meedenken want innovatie van bestaand agrarisch bedrijf. Plek leidde tot medewerking c.q. inpassing met toepassing van de kruimelgevallenregeling⁷. Landschapsplan als extra voorwaarde. Geen kwalitatieve verplichting.

⁷ Voor definitie kruimelgevallenregeling:

<https://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke/wet-algemene/kruimellijst/>

Casus voedselbos Groene Oase

Initiatief: Herstel biodiversiteit 5 ha op provinciale grond te Koedijk, bij kruising Kanaaldijk en N504, binnen het Recreatieschap Geestmerambacht.

Herstel groen/natuur met voedselbos en fruitbomenweide en met publieksfuncties past in de beleidsregels op dat moment (2017).

Vorm: gebruik via overeenkomst van provincie met nieuwe Stichting Groene Oase.

Voorbeeld van voedselbos door burgerinitiatief binnen beleidsregels van gronden bestemd voor verkeer, groen, water en/of recreatie.

8. SMART FARMING

Smart farming duidt op de inzet van informatica en robotica in de agrarische bedrijfsvoering.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

Smart farming gaat over de toepassing van moderne informatie- en communicatie- technologieën in de bedrijfsvoering. Smart farming kent drie samenhangende typen technologieën:

- *Management informatie systemen*: gebruik data (ict systemen, meten, 'administratie').
- *Precisielandbouw*: het managen van data naar ruimte en tijd voor meer doelmatige inzet van middelen en materieel (meer precisie). Door middel van precisielandbouw zijn acties per m² of zelfs per plant mogelijk, via GPS, luchtfotografie en remote sensing.
- *Landbouw automatisering & robotica*: het gebruik van robots en drones in kunstmatige intelligentie technieken op alle niveaus van landbouwproductie.

Nog niet vaak genoemd zijn:

- type technologieën van 'blockchain' (productinfo, betaalstromen) voor ketensamenwerking en consumentenmarketing.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie ziet in 'smart farming' kansen voor het bereiken van de doelen van regeneratieve landbouw, kringlooplandbouwen en voor lokaal samenspel met gebiedswaarden en ketensamenwerking. Het gaat ook over ketentransparantie en het versterken van vertrouwen van de consument/burger in duurzamere vormen van voedselproductie en voorkomen van voedselverspilling*. Immers als voedsel een hogere prijs kent, moet het wel duidelijk zijn waarom.

(*Heel specifiek kan door blockchain gekeken worden welk deel van de oogst gecontamineerd is waarmee slechts dit deel vernietigd hoeft te worden).

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Smart farming kan van belang zijn voor het aanleveren van gegevens voor transparantie of monitoring. Het vereist geen beleidskeuze in de omgevingsvisie.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Smart farming kan van belang zijn voor het aanleveren van gegevens voor transparantie of monitoring. Het vereist geen uitwerking in een omgevingsplan.

Meer info

- <https://www.smart-akis.com/index.php/nl/netwerk/wat-is-smart-farming/>
- <https://www.greenportnhn.nl/smartfarming>
- <https://www.proeftuinprecisielandbouw.nl/>
- NB De provincie NH werkt via domein economie aan een digitaliseringsvisie waarin ook de kansen voor landbouw worden meegenomen, te verwachten medio 2022.

Noot. LTO Noord verbindt met 'Erf van de Toekomst' landbouw en **energietransitie** (RES, regionale energie strategie). "De sectoren bieden een helpende hand om de energietransitie mogelijk te maken door het inzetten op (zoveel als mogelijk) maatschappelijk gedragen toepassingen van zonne- en windenergie." Het is een voorbeeld waarbij nieuwe opgaven zoals die van energie en klimaat, lokaal verbonden worden met agrarische bedrijven en hun gronden en erven, en niet los gekoppeld worden zoals private zonneweiden. Dit draagt bij aan een toekomstbestendige landbouw.

9. KORTE KETEN EN KETENSAMENWERKING

De korte keten van voedsel van producent naar consument vereist innovaties (product, proces, partijen) vanwege klimaatdoelen, lokale en circulaire economie en volksgezondheid. Ketensamenwerking draagt mede bij aan boer-burger verbinding en bewustwording voor regionale duurzame voedselproductie/producenten.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De **keten** is het geheel van schakels van het voedselsysteem, dat is: vanaf toelevering en productie tot consumptie en afvalverwerking en weer terug naar de bodem.

Ketensamenwerking is het concrete contract tussen marktpartijen over hoe zij in een deel van die keten samenwerken voor zowel een plus op profit, als op planet en people.

Een **korte keten** staat voor een gering aantal schakels tussen producent en consument, met als minimum één schakel (dat is het verkooppunt/middel van de producent aan de consument). De Voedselvisie geeft deze definitie: *Een toeleveringsketen waarbij een beperkt aantal marktdeelnemers betrokken is, die zich inzetten voor samenwerking, lokale economische ontwikkeling en nauwe geografische en sociale relaties tussen producenten, verwerkers en consumenten'. Met andere woorden een voedselketen waarin je tussen producent en consument zo min mogelijk partijen zoals verwerkers, handelshuizen en tussenhandelaren aantreft (Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling).*

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De provincie wil stimuleren dat de Noord-Hollandse consument in de eerste plaats eet wat uit Noord-Holland komt: als middel voor een bijdrage aan klimaatdoelen (mobiliteit, energie), lokale en circulaire economie en volksgezondheid. Het gaat ook om het stimuleren van korte ketens. Het gaat dan om de dagelijkse levensmiddelen van aardappelen, groente en fruit, zuivel, vlees, vis en eieren en de eiwitvervangers. Het streven van de provincie is daarbij 25% eten uit de eigen regio.

Hiervoor zijn nieuwe samenwerkingen in de keten nodig. Voor de provincie zit er in zo'n nieuwe ketensamenwerking (of ketenproject, -afpraak etc.) altijd een agrarisch bedrijf uit Noord-Holland.

Meer lokaal consumeren stelt ook vragen over de ketenverantwoordelijkheid van productieprocessen (bijvoorbeeld de bewerking van plantaardige eiwitten t.b.v. vleesvervangers en drinks) en mondiale producten zoals koffie, cacao, bananen, avocado's, mango's et cetera. Het gaat om verantwoordelijkheid van partijen in de keten. Noord-Holland kent veel bedrijfsvestigingen in deze mondiale productketens.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Als gemeente zou je kunnen nagaan wat het gebied vanuit grondgebonden landbouw goed kan produceren, in samenspraak met grondgebruikers, lokale retailers en bewoners.

Een tweede vraag -waaraan ook nu de agrarische bedrijven werken- is: hoe kan de voedselproductie in een verdienmodel met lokale afzet bijdragen aan de lokale doelen van de fysieke leefomgeving en omgevingskwaliteit omtrent bodem, water, biodiversiteit en hoe kan het bijdragen aan lokale klimaatdoelen (bv Stikstof en CO₂-reductie) .

De gemeentelijke voedselagenda kan ook bijdragen aan invulling van de korte keten en (lokale) ketensamenwerking.

De omgevingsvisie kan bijdragen aan beleidskeuzes die van belang zijn bij het vestigingsbeleid van bedrijven die gericht zijn op het versterken van de regionale ketensamenwerking.

Noot. Afspraken rond korte keten en ketensamenwerking verhouden zich tot de Europese Dienstenrichtlijn 2006/123/EG, welke regelt dat je binnen EU vrij diensten/productie kunt verrichten, ook wel een vrijheid van vestiging genoemd. Ook ruimtelijke voorschriften die economische activiteiten reguleren moeten hiermee in overeenstemming zijn. Echter, de Omgevingswet blokkeert dit niet, maar stelt eisen aan de externe effecten, hetgeen vanzelf betekent dat niet 'overal alles kan'. Het gaat over het tegengaan van negatieve omgevingseffecten en vooral ook het organiseren van positieve omgevingseffecten (ruimtelijk, milieu, sociaal, economisch). Het is daarom aan te bevelen de wens van korte keten en ketensamenwerking te expliciteren met criteria van bijvoorbeeld klimaat, CO₂/kilometers, energie en gezondheid.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

De Voedselvisie benoemt dat nieuwe ketensamenwerkingen nodig zijn bij een nieuw initiatief (uiteeraard: een initiatief dat valt in het kader van de Omgevingswet). De Voedselvisie stelt als voorwaarde bij subsidieverlening dat er dan minstens één agrarisch primair productiebedrijf bij zo'n initiatief is betrokken.

Een nieuw initiatief kan bevraagd worden welke ketensamenwerkingen er zijn afgesproken.

Ketensamenwerking kan tevens van belang zijn bij vestigings- en ontwikkelingsbeleid bij niet-agrarische bedrijfsbestemmingen (vestigingsbeleid).

Voor het omgevingsplan is het aan te bevelen het gewenste ketenbeleid te vertalen naar specifieke omgevingscriteria zoals van klimaat, CO₂/mobiliteit, energie en/of gezondheid. Het gaat hierbij om slimme en handige combinaties met een meerwaarde voor de fysieke leefomgeving.

10. GEBIEDSSAMENWERKINGEN EN GEBIEDSCOÖPERATIES

Samenwerkingen zijn een belangrijke pijler voor het bereiken van beleidsdoelen, zowel gebiedssamenwerkingen (zoals ANLb, GLB) als ketensamenwerkingen (zie hoofdstuk 9).

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie ziet belangrijke bijdragen in nieuwe, zo lokaal mogelijke ketensamenwerkingen: zie hoofdstuk 9.

Voor het behouden, herstellen en/of versterken van gebiedskwaliteiten (de fysieke leefomgeving) zijn samenwerkingen van grondgebruikers van belang voor kringloop, natuurinclusief of markt. Het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB-NSP; van de EU) stimuleert met subsidies ook gebieds- en ketensamenwerkingen. Hier liggen extra aanknopingspunten voor gebiedssamenwerkingen.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De provinciale Voedselvisie ziet in gebiedssamenwerkingen een kans voor oplossingen die het bedrijfsniveau overstijgen en/of die een kans bieden voor een integrale uitwerking van gebiedsopgaven door het aanhaken van andere beleidsterreinen.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Samenwerking kan ook op gemeentelijk niveau een ingang zijn om beleidsdoelen te bereiken die door een enkel bedrijf of particulier niet binnen bereik zijn, zoals kringloop, natuurkwaliteit, energie of afzet. In de ruimtelijke ordening worden initiatieven getoetst op de reikwijdte van het initiatief. Met bijvoorbeeld externe saldering (stikstof) en sloopmeters (in kader van beleid van vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing -VAB) wordt wel ingezet op een bredere toets. In de omgevingsvisie kan de gemeente nagaan welke samenwerkingen bijdragen aan het bereiken van gemeentedoelen c.q. gebiedsopgaven die anders moeilijk realiseerbaar blijken te zijn (of bij individuele aanpak tot ongewenste effecten leiden).

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

De in de Omgevingsvisie genoemde kansen voor samenwerkingen ten dienste van beleidsdoelen, kunnen worden toegevoegd in het omgevingsplan als te toetsen normen en beleidsregels voor afweging van een initiatief of ontwikkeling. De ervaring leert daarbij dat criteria toepasbaar en handhaafbaar moeten zijn. Tijdig overleg over de wijze van handhaving (Omgevingsdienst) en wellicht monitoring is aan te bevelen. Voor het bereiken van kringlooplandbouw en/of natuurinclusieve landbouw kan

samenwerking van belang zijn, ook tussen grondgebonden en niet-grondgebonden productievormen, en/of afzet en toelevering.

Voor het afwegen van initiatieven rond afzet, verwerking of opslag kan het aspect van circulair en korte keten worden meegewogen.

De Omgevingswet biedt het juridische kader voor koppeling met dit type beleidsregels, hoewel de reikwijdte nog moet worden ontdekt.

Meer info

-over GLB: het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is de basis voor inkomenstoeslagen en landbouwsubsidies van EU én voor plattelandssubsidies (zie NH: https://www.noord-holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/P/Plattelands_ontwikkelingsprogramma_POP3).

Het GLB steunt op een basisregistratie die voor agrariërs verplicht is ('gecombineerde opgave'). Deze registratie wordt zo ook ingezet voor mestwetgeving en Nederlandse registraties (vee, fiscus, biologisch, natuurbeloning etc). De basisvereisten voor EU-toeslagen en subsidies zijn versterkt in eisen aan biodiversiteit en grondgebondenheid. Extra stimulans wordt gezocht in samenwerkingen. De Nederlandse aanpak staat in het NSP: Nationaal Strategisch Plan. Agrariërs zijn niet verplicht EU-toeslagen te benutten. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/glb/nieuw-glb> en ook van Rvo: <https://www.toekomstglb.nl/>

-Terzijde: In het regeerakkoord is beschreven dat een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) de uitdagingen in de landbouw en natuur aanpakt met een transitiefonds waarin tot 2035 cumulatief € 25 miljard beschikbaar komt. In de ontwikkeling en realisatie van het NPLG hebben de provincies als gebiedsautoriteit een belangrijke rol. Dit vraagt inzet en capaciteit van de provincies.

VOORBEELD GEBIEDSCOÖPERATIE: HERENBOEREN

Het initiatief 'Herenboeren' als samenwerking van consumenten is een vorm van lokale samenwerking en kan (ook) worden gezien als een vorm van een gebiedscoöperatie.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

Het concept 'Herenboeren' kan gezien worden als een nieuw type gebiedscoöperatie. Het concept omvat per locatie een collectief van circa 200 consumenten die gezamenlijk grond en erf exploiteren voor eigen consumptie, met een zo volledig mogelijk voedselpakket. Het is een landelijk concept, gestart in Boxtel naar idee van Geert van de Veer: www.herenboeren.nl. Gronden, erf en gebouwen kunnen zowel in eigendom zijn of worden gepacht. Het collectief stelt een 'boer' aan -meestal in loondienst- voor het management en het belangrijkste werk. De deelnemers bepalen mee wat er wordt geproduceerd en doen werkzaamheden. Omdat ook (kleinschalige) dierhouderij onderdeel is, zijn er vaak bijzondere schuilplekken nodig, naast fruitbomen, een paddenstoelenkwekerij, tunnelkassen en hagen. Het concept eist een erf met bebouwing voor stalling, opslag en koeling, voor parkeren, sorteren en ontmoeting. Zie hierbij ook Voedselbos.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

Het concept 'Herenboeren' draagt bij aan de visie van de provincie voor kortere voedselketens en inzicht in het voedselsysteem. Het concept neemt regeneratieve landbouw als vertrekpunt en sluit dus ook hierbij aan.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Het concept 'Herenboeren' voldoet in principe aan het vereiste van een volwaardige omvang als agrarisch bedrijf. Het grondgebruik is grondgebonden landbouw. Principes van agroforestry of voedselbos zijn als 'verticale' beplanting onderdeel van hun opzet: dit moet dan passen in de gebiedskwaliteit. Evenzo moeten de bedrijfsonderdelen van fruitteelt, de plaatsing van schuilplekken voor varkens of een mobiele kippenschuur, passen in of bijdragen aan de gebiedskwaliteiten/doelen.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Allereerst is er de vraag of er beleidsruimte is voor een nieuwvestiging of dat er hier sprake is van hervestiging op bestaand en bestemd agrarisch erf. Soms worden bebouwing en erfactiviteiten op een bestaand (agrarisch) perceel gedacht: is dat mogelijk? Het concept vereist een soort van erf met bebouwing. Dat is de eerste afweging.

Vervolgens kan de gemeente de verschillende agrarische activiteiten van de 'Herenboeren' het beste apart toetsen: de verschillende activiteiten hebben immers ieder hun eigen omgevingseffecten.

Noot. 'Herenboeren' is een organisatiennaam ('merk') binnen het grotere concept van Community Supported Agriculture (CSA). CSA bundelt als begrip de vele vormen van verbindingen tussen landbouwbedrijven met (een groep) consumenten. Zie ook <https://csanetwerk.nl>

11. MULTIFUNCTIONELE OF VERBREDE LANDBOUW

Multifunctionele of verbrede landbouw is de term voor maatschappelijke diensten op landbouwbedrijven anders dan de productie van gewassen of het houden van vee.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

Multifunctionele landbouwbedrijven zijn volwaardige agrarische bedrijven die naast de agrarische productie een tweede tak exploiteren die steunt op de landbouwtak, zoals dagrecreatie, verblijfsrecreatie, boerderijeducatie, kinderopvang, zorglandbouw, agrotourisme, verpakking/bewerking en verkoop ('winkel', webwinkel, abonnementen) en ook natuurbeheer en energieproductie. Deze bedrijven worden ook wel verbrede landbouw genoemd.

Verordening provincie artikel 6.33: In bestemmingsplannen mogen agrarische bedrijven 'nevenactiviteiten' verrichten, hier genoemd: 'Niet-agrarische bedrijfsfuncties'. Deze zijn niet per se verbonden met de agrarische productie én ze zijn beperkt in ruimtelijke omvang (provincie geeft geen m² gebouw/gebruik). Overigens zijn nevenactiviteiten soms het gevolg van het gebruik van tijdelijk leegkomende gebouwen zoals opslag en stalling.

Deze vormen voorzien in de behoefte dat landbouwbedrijven open staan voor bezoek (maatschappelijke opgave) en voor meer lokale verbindingen. Multifunctionele landbouwbedrijven zien de tweede tak als een bedrijfstak met eigen behoefte aan nieuwbouw en/of gebruiksmogelijkheden, meer dan het toestaan van beperkte nevenactiviteiten in overtollige gebouwen. Zie ook: stadslandbouw, hoofdstuk 12.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

In Noord-Holland heeft 1 op de 3 landbouwbedrijven een nevenactiviteit (bron: Voedselvisie). Nevenactiviteiten/Multifunctionele landbouwbedrijven kunnen in hun vorm bijdragen aan de doelen van de Voedselvisie rond lokale verbindingen, korte ketens of betere marktwerking.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Voor multifunctionele landbouwbedrijven is het van belang dat de agrarische productie een volwaardige of substantiële omvang heeft (het is geen 'decor') én dat het -net als alle agrarische bedrijven- een bijdrage levert aan instandhouding van een gebied. Een multifunctioneel landbouwbedrijf voldoet zo mogelijk ook aan de wensen van grondgebonden landbouw die staan in de Voedselvisie.

- (Terzijde. Een volwaardige omvang wil zeggen dat de agrarische productie een volwaardig inkomen kan opleveren. Het betekent niet dat de tak die het meeste inkomen oplevert de bestemming bepaalt: in

de (oude) ruimtelijke ordening benoemt jurisprudentie die functie als bestemde hoofdfunctie die het meeste ruimtebeslag behoeft. Als een agrarisch bedrijf meer verdient in de termijnhandel, de kinderopvang, wijzigt de bestemming niet.)

Een beleidsvraag is hoe om te gaan met de verschuiving van nevenactiviteit naar hoofdactiviteit en de vestiging in buitengebied naar bebouwde kom. De gemeente kan onderbouwen en afwegen dat ook vormen met een kleinere dan volwaardige agrarische omvang kunnen bijdragen aan de gemeentelijke doelen/vraag.

Vooraf het aspect van bedrijfsoverstijgende samenwerkingen kunnen lokaal van belang zijn om in te brengen; zie ook hoofdstuk 9 en 10 over keten- en gebiedssamenwerking.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Zie Omgevingsverordening wat betreft volwaardigheid en nevenactiviteiten. Zie paragrafen 8 en 9 voor het aspect van lokale samenwerkingen.

Meer info

-www.multifunctionelelandbouw.net. Er is een Platform Multifunctionele Landbouw.

-VNG, Multifunctionele landbouw in de ruimtelijke ordening, 2011, H. Wieringa (redactie). <https://edepot.wur.nl/187116>

-‘Wat mag ik’, handreiking voor multifunctionele landbouw, 2022, M. van Boxtel (Land&Co): <https://edepot.wur.nl/157785>

12. STADSLANDBOUW

Stadslandbouw duidt op de verwevenheid van stad met voedselproductie, en kent daarom vele vormen, in en langs de stad.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

In de Voedselvisie is stadslandbouw kort genoemd als vorm van een burgerinitiatief.

Stadslandbouw is ook breder beschouwd. Al in 1995 publiceerde het Ministerie van LNV een deelnota Stadslandbouw binnen de Visie Stadslandschappen. Stadslandbouw ging hier over alle vormen van directe samenwerking tussen stad en platteland/landbouw, gericht -naast voedsel- op arbeid, milieu (afval/grondstof), water, ecologie en onderwijs; als stedenbouwkundige benadering.

Nu is stadslandbouw meer een begrip voor lokale interactie tussen mens en producent, van buurtmoestuin of volkstuinachtige productie tot vormen van landbouw voor groene buffers. In de meeste hedendaagse ideeën werken producent en consument nauw samen met veel aandacht aan ecologische invulling, als sociaal-ecologische vernieuwing.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

De invulling van stadslandbouw kan bijdragen aan de doelen van de kwaliteit fysieke leefomgeving, sociale cohesie en biodiversiteit.

De provincie zet in op *“samenwerking en kennisuitwisseling met gemeenten die oog en aandacht hebben voor burgerinitiatieven op het gebied van stadslandbouw”*.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

De term stadslandbouw voor burgerinitiatieven vereist afweging welke ruimte er is voor burgerinitiatieven, en met welke criteria een initiatief van stadslandbouw bijdraagt aan de gemeentelijke doelen. Overigens kan het begrip ook worden gekoppeld aan volwaardige agrarische (multifunctionele) bedrijven.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)

Daar waar stadslandbouw leidt tot een vraag naar nieuwe (wel/niet permanente) bebouwing en infra gelden de regels voor bouwactiviteiten; zo ook kijken naar regelgeving inzake opgaande beplanting, afgraven/ophogen, parkeren en/of recreëren.

Meer info

- Zie ook bijvoorbeeld: <https://stadslandbouwdenhaag.nl/index.php/05-stadslandbouwvormen/>

VOORBEELD PLUKTUINZELFOOGSTTUIN

De termen pluktuin of zelfoogsttuin zijn bijzondere vormen van 'voedselparticipatie'. Het is geen vast concept: elke situatie kent een eigen invulling.

a. Wat is dit nieuwe thema in de Voedselvisie?

De ideeën van pluktuin, zelfoogsttuin of oogsttuin beogen om consumenten voedselproducten vers van het land te laten oogsten. Het gaat daarom altijd om groenten en fruit.

De opzet kan verbonden zijn met een burgerwoning, kan onderdeel zijn van een agrarisch bedrijf of kan door een particulier (of groep) gedacht zijn op een perceel grond.

De opzet kan recreatief zijn (bezoekers kunnen wat kilo's oogsten, zoals appels), kan educatief zijn (kinderen laten oogsten) en de opzet kan als vers voedsel voor een vaste groep deelnemers gelden. De opzet kan plaatsvinden op een agrarisch perceel of in de 'tuin' bij een woning.

Bij een zelfoogsttuin kunnen de deelnemers samen al het werk doen, of kan de 'boer' het werk doen en de consument oogsten.

Een buurtmoestuin waar bewoners gezamenlijk in de wijk groentes telen, kan ook als een zelfoogsttuin worden gezien.

b. Wat wil de provincie met dit thema bereiken in de Voedselvisie?

Pluktuinen en zelfoogsttuinen dragen bij aan de visie van de provincie voor kortere voedselketens en inzicht in c.q. waardering voor het voedselsysteem.

c. Welke (beleids)keuzes heeft de gemeente op dit thema (omgevingsvisie)?

Is de vraag gelegen binnen een 'tuin' dan kan het gaan over extra bebouwing, parkeren en compost. Het telen zelf past.

Is de vraag gelegen op een agrarisch gebruikt perceel dan is een eerste vraag of tuinbouw hier bedoeld is. Is uitsluitend bedrijfsmatige teelt gewenst/toegestaan, dan moet plan dus verbonden zijn aan een agrarisch bedrijf. Gaat het om bezoekers die in een bestaande boomgaard of productietuin oogsten, dan gaat het om de regels voor 'nevenactiviteiten'.

Is de zelfoogsttuin opgedeeld in individuele tuintjes dan is er sprake van een gebruik als volkstuinen.

d. Welke stappen kan de gemeente bij planontwikkeling doorlopen (toetsing van initiatieven)?

Casus Weesp

Initiatief: zelfoogsttuin met vaste groep deelnemers naast erf van bestemd volwaardig bedrijf.

Grondgebruik: weiland, akkerbouw en opengrondtuinbouw mogelijk voor agrarische bedrijven; niet voor 'hobby' >> dit past. Eveneens inpassing landschapswaarden.

Bebouwing: tuinbouw behoeft tunnelkas van x m² buiten maar grenzend aan bouwvlak. Na afweging wordt tunnelkas toegestaan vanwege situering naast erf.

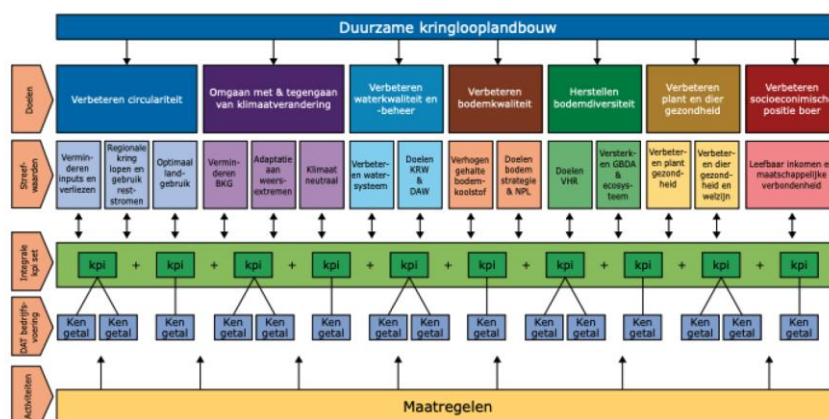
Overige effecten: passend mede door afleiding opslag en parkeren op naastliggend erf.

13. KRITISCHE PRESTATIE INDICATOREN KRINGLOOPLANDBOUW (KPI-k)

Kritische Prestatie Indicatoren kringlooplandbouw (KPI-k) kunnen inzicht geven in hoeverre gestelde doelen worden gehaald.

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) onderzoekt hoe KPI-k's kunnen bijdragen aan de rijksdoelen van kringlooplandbouw met de bedrijfsdoelen voor water, bodem, klimaat, biodiversiteit, circulariteit, waardering van de boer, landschap. Dit onderzoek loopt in samenspraak met landbouwsectoren, gebieden en deskundigen en wordt eind 2023 met verschillende pilots in Nederland afgerond. In Noord-Holland loopt er een pilot in De Beemster. Zie hieronder afbeelding 2 voor verdere informatie over de KPI-K.

KPI's landelijk: samenhang en meetbare kengetallen

Afbeelding 2: Kritische Prestatie Indicatoren Kringlooplandbouw

De doelen (en daarmee de KPI-k's) lijken het beste te kunnen worden geformuleerd op niveau van (1) algemeen belang (landelijk), en van hieruit naar (2) per sector en/of (3) op gebiedsniveau en (4) op deelgebiedsniveau. Op gebiedsniveau wordt er een uitwerking in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) gemaakt.

De denk- en werkwijze van doelen naar KPI-k's, welke door bedrijven zelf door eigen maatregelen zijn te sturen, sluit heel goed aan bij de provinciale aanpak en rol in Omgevingswet, namelijk:

1. omgevingswaarden zijn een belangrijk instrument in de Omgevingswet: deze waarden komen (integraal) samen op gebiedsniveau en werken door op functietoewijzing en/of activiteiten in dit gebied. Op

- (deel)gebiedsniveau kan de gemeente via provinciale maatwerkregels tot maatwerk komen. Dit laatste vereist een specifieke uitwerking;
2. de provincie stimuleert consequent een gebiedsgewijze aanpak door samenwerking waarbij gemeenten leidend zijn in keuzes van uitwerking (in omgevingsplan en in maatwerkvoorschrift omgevingsvergunning);
 3. zowel de KPI-k-methode als monitoring omgevingswaarden (eis Omgevingswet) vereisen verzameling van passende gegevens.

In de vraag of KPI-k's bruikbaar zijn om doelen van kringlooplandbouw (LNV) of regeneratieve landbouw (provincie NH) te bereiken, ligt de verbinding met de Omgevingswet en provinciale omgevingsverordening. Dit vereist dus een goed samenspel tussen de doelen-formulering voor KPI-k's door en onder verantwoordelijkheid van bedrijven met de (integrale) omgevingswaarden op (deel)gebiedsniveau. De inzet van KPI-k's wordt dan overigens 'vanzelf' geïntegreerd met de doelen van een gebied: de doelen van KPI-k's dienen dus dienstbaar te zijn aan de omgevingswaarden/doelen van een gebied (die naast kringlooplandbouw ook andere functies c.q. grondgebruiksvormen omvatten).

***Noot:** de methodiek van KPI-k is gestart als instrument voor agrarische bedrijven om aan te tonen hoe ze voldoen aan gebiedsdoelen en beleidsdoelen, mede ten gunste van beloning. Het gevaar is dat het instrument een administratief overheidsinstrument wordt dat de agrariër brengt tot 'administratieve calculatie' in plaats van betrokkenheid en verantwoordelijkheid. Met Minas (mestboekhouding) is geleerd dat dit een verstorend risico is.*

Meer info

-Methodiek in 'white paper', 2021: <https://edepot.wur.nl/548327> met aanleiding en achtergronden op: <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksprojecten-lnv/expertisegebieden/kennisonline/KPI-Ks-kringlooplandbouw.htm>

BIJLAGE 1: STAPPEN BIJ NIEUW INITIATIEF

Deze bijlage benadrukt om -bij interne en bij externe communicatie- een initiatief goed na te gaan op type activiteiten om zo een goede planontwikkeling te stimuleren en een evenwichtige planbeoordeling voor te bereiden.

Voorbeeld: Bijdrage omgevingskwaliteit via voorwaardelijke verplichting

Het is bij gemeenten bekend dat nieuwe ontwikkelingen kunnen worden gekoppeld aan maatregelen om onevenredige nadelen te beperken dan wel om een aantoonbare bijdrage aan de omgevingskwaliteit te leveren. Het meest vertrouwd zijn de afspraken rond behoud historie of landschapsversterking, maar ook rond verkeersafwikkeling of architectuur zoals vastgelegd via een voorwaardelijke verplichting. In deze richting kunnen ook afspraken worden vastgelegd voor bijdrage aan behoud natte graslanden, taluds, sloten of herstel oude percelering.

Dat kan tot een stevig instrument groeien, zoals gemeente Best (NBr), Landschapsinvesteringsregeling,

<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR638423/1>

Algemeen

Er zijn bewegingen van belang:

1. Nieuwe initiatieven werden tot de Omgevingswet nagegaan op hun bijdrage aan het gemeentelijk beleid en getoetst aan wet- en regelgeving. Dit beleid stond vooral in Structuurvisie. Daarnaast in Zorgbeleid, woonbeleid, recreatiebeleid etc. De uitnodiging aan de burgers om bij te dragen aan beleid is wel uitnodigingsplanologie genoemd.

De Omgevingswet creëert een grotere afstand of 'lossere verbinding' tussen omgevingsvisie en omgevingsplan dan er was bij Structuurvisie-Bestemmingsplan. Hoe strak wordt bij een initiatief de bijdrage aan beleid nagegaan?

2. De Wabo heeft al op gang gebracht dat een initiatief wordt getoetst op het tegengaan van negatieve effecten. Er is als het ware, via onderzoekvereisten, een afstreeplijst gecreëerd. Als het plan geen kwaad kan, volgens deze toets, gaat het plan door. De vraag of een plan dat geen kwaad kan als vanzelf ook een goed plan is, wordt niet gesteld. Deze gedachtegang is in de Omgevingswet enigszins omgekeerd: je gaat vanuit een zorgplicht de effecten na. Of dit afstrepen nu wel tot een goed plan leidt, is de vraag.

3. De Omgevingswet beoogt een integrale aanpak. De invulling dwingt deze niet af. Het zal oefenen zijn wat 'integraal denken' en 'maatwerk maken' op vooral de algemeen werkende (milieu)regels, gaat betekenen.

Drie stappen

Voor een juiste inhoudelijke bepaling van een initiatief met het omgevingsplan denken wij dat 3 stappen handig zijn.

Stap 1: bevragen

- het woord 'activiteiten' vereist een eerste zorgvuldigheid. De burger denkt niet in 'omgevingsplanactiviteiten'. Ga dus na welk gebruik of activiteiten de burger feitelijk doet. Pas in stap 2 volgt koppeling met 'omgevingsplanactiviteiten'.
- bedenk ook dat de burger termen gebruikt als 'winkel', 'woning', 'webwinkel' of ook frietkraam, mobiel waspunt atb-fietsen of zonedak, die NOOIT 1 op 1 aansluiten bij wetstermen. Doorvragen naar wat er feitelijk gebeurt, is nodig, - nog zonder juridische interpretatie.
- benoem samen welk perceel en welke bebouwing het initiatief hieraan koppelt.
- indien agrarisch: benoem of activiteiten wel of geen onderdeel zijn van de bedrijfsvoering van een bestaand volwaardig, en als zodanig bestemd agrarisch bedrijf; of dat het een op zich zelf staand initiatief is.

Stap 2: vertalen

- los van het omgevingsplan is het van belang na te gaan of het initiatief als geheel bijdraagt aan c.q. aansluit bij de doelen van de omgevingsvisie. Een initiatief moet ALTIJD door beide kanten (burger en overheid) gecommuniceerd kunnen worden in termen van maatschappelijk belang (en niet in de eerste plaats als regels).
- indien agrarisch: is beleid van gemeente voor de locatie/perceel gericht op agrarische bedrijfsvoering van agrarische bedrijven óf algemener: op agrarisch gebruik, al dan niet gekoppeld aan agrarische bedrijven;
- benoem de in het Omgevingsplan vastgestelde beleid omgevingswaarden en gebiedskwaliteiten = toegestaan grondgebruik en randvoorwaarden (zoals diverse regelgeving rond teelt-, buffer- en spuitvrije zones, stikstof of geen (fruit)bomen vanwege weidevogels).
- herschrijf het initiatief in termen van het omgevingsplan, al dan niet samen, al dan niet via tussenpersoon/adviseur. Stel samen vast welke omgevingsplanactiviteiten het betreft en stel samen vast welke regels van toepassing zijn.

Stap 3: toetsen

- check invulling grondgebruik buiten gebouwen op samenspel met gebiedswaarden/omgevingskwaliteiten.
- indien agrarisch: check invulling beleid over volwaardigheid of niet (inclusief regels voor verplicht advies).
- check behoefte bebouwing en niet-agrarisch grondgebruik zoals parkeren/verharding.
- check overige omgevingseffecten en vereist onderzoek (soortenbeleid, water etc.).

NB:

- aansluiting terminologie Omgevingsloket niet nagegaan
- aanvrager blijft in principe leidend in de aanvraag